

Vintersådana, vinterditen ja talvisellaiset: **havaintoja ruotsin ja suomen** **yhdysdemonstratiiveista**

Jussi Ylikoski

1 Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastelen eräitä ruotsin ja suomen sanastolle, morfologialle ja syntaksille yhteisiä piirteitä, jotka eivät aiemmin ole saaneet juurikaan huomiota kummankaan kielen kuvausperinteessä saati että niitä olisi vertailtu keskenään. Kyseessä ovat muodosteet, joita näemme lauseessa (1a) ja sen vapaassa suomennoksessa (1b):

- 1 a T.ex. så sitter det mängder av kameror på *järnvägsstationer, pendeltågsditen, tunnelbanasådana* och liknande ställen. (Språkbanken: Sociala medier)
- 1 b Kameroita on paljon esimerkiksi *rautatieasemilla, paikallisjunasellaisilla, metrosemmoisilla* ja vastaavissa paikoissa.

Esimerkkien *pendeltågsditen, tunnelbanasådana, paikallisjunasellaiset* ja *metrosemmoiset* lienevät useimpien äidinkielisten kielitajun mukaan mahdollisia ja todellisia muodosteita, joskaan eivät kaikkien mielestä kielen tyylikkäimpiä ilmaisukeinoja. Kyse on siis muodosteista, joissa elementit *-diten, -sådan, -sellainen* ja *-semmoinen* liittyvät substantiiveihin, jolloin tuloksena on eräänlaisia yhdyssanoja. Ruotsin ja suomen kielioppien ja sanastojen kuvauksissa näitä ei silti ole käsitelty juuri nimeksikään. Tämä artikkeli korjaa tämän puutteen tarjoamalla lyhyen deskriptiivisen ja vertailevan katsauksen näiden kahden naapurikielen huomiotta jääneisiin ilmaisukeinoihin.

Tässä artikkelissa viitataan puheena oleviin muodosteisiin uudissanalla *yhdysdemonstratiivi* ottamatta termillä kantaa siihen, olisiko tällaiset yhdysdemonstratiivit tulkittava jonkinlaisiksi pronomineiksi, substantiiveiksi vai adjektiiveiksi. Esimerkiksi *Svenska Akademiens grammatikissa* (SAG 2: 441–448) *sådan* kuvataan eräänlaisena pronomininä, kun taas suomen *sellaista*

luonnehditaan uusimmassa kielioppiperinteessä proadjektiiviksi (ISK § 610). Tähän ja muuhun aihetta sivuavaan tutkimushistoriaan luon lyhyen katsauksen luvussa 2, jossa myös kuvaan oman tutkimukseni aineistolähteet. Tämän jälkeen tarkastelen luvussa 3 suomen yhdysdemonstratiiveja (*-sellainen* ja *-semmoinen* sekä *-tällainen* ja *-tuollainen*), joiden jälkeen luvussa 4 käännyin vielä tarkemmin myös ruotsin vastaavien ilmiöiden puoleen. Kokoavassa luvussa 5 puntaroin suomen ja ruotsin yhdysdemonstratiivien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä pohdin lyhyesti myös niiden mahdollisesti yhteistä kehityshistoriaa. Tässä artikkelissa esitettävien havaintojen perusteella kyse on etenkin suomelle ja ruotsille ominaisista ilmiöistä, joilla ei näytä olevan kovin yleisiä vastineita kummankaan kielen lähimmissä sisarkielissä.

Vaikka käsiteltävillä ilmauksilla on luonnollisesti runsaasti yhtymäkohtia kielten muihin pro-sanoihin (esim. Tuomikoski 1969; ISK § 713–715) ja aineistolähteinäni ovat miljardeja sanoja sisältävät korpuukset, tutkimusotteeltaan laadullinen artikkelini on luonteeltaan deskriptiivinen ja teorianeutraali havaintokirjoitus, joka ei pyri esittämään tarkkoja laskelmia tai muita absoluuttisia totuuksia tässä monella tapaa ensimmäistä kertaa esitellyistä ilmiöistä tai niiden tarkoista suhteista muihin demonstratiivisiin ilmaisukeinoihin.¹

2 Taustaa

Tässä artikkelissa tarkasteltavien suomen kielen yhdysdemonstratiivien tutkimushistoria vaikuttaa niin lyhyeltä, että se on mahdollista toistaa lähes kokonaisuudessaan. Aarni Penttilä (1957: 514) kirjoittaa kieliopissaan *sellainen*-sanan lyhyen kuvauksen yhteydessä näin:

Sen esiintymät eivät voi saada attribuuttimääritteitä. Lauseet sellaiset kun *Opettajavoimiensakin valinnassa kesäyliopistot voivat toimia vapaammin kun talvi-sellaiset* | *Tämä on arvoitus, mutta vähäisempi s. kuin moni muu* ovat vahvasti vieraanvoittoisia.

---

¹ Kiitän Jack Rueteria (2020) huomioni kiinnittämisestä tässä artikkelissa kuvattuun ilmiöön sekä artikkelini nimettömiä arvioijia artikkelin lopulliseen muotoon johtaneista kommentaiteista.

Saman ilmiön ovat panneet merkille myös leksikografit. Kaksi vuotta myöhemmin ilmestynyt *Nykysuomen sanakirjan* (s.v. *sellainen*) viides osa esittää asian kokonaisuudessaan näin: ”† Yhd:n jälkiosana s:a korvaamassa: Huoneisto, oikein loistos. Vakiovaunut ja kilpas:set.” Sanakirjan notaatiossa risti † merkitsee hylättävää käyttöä. Lähes saman näkemyksen esittää 1990-luvulla *Suomen kielen perussanakirja* (s.v. *sellainen*) ja sitä sanatarkasti seuraten myös tämän päivän *Kielitoimiston sanakirja* (s.v. *sellainen*), jotka antavat esimerkin *vakiovaunut ja kilpasellaiset* lisäten, että parempaa kieltä olisi *vakio- ja kilpavaunut*. Kaikki edellä mainitut sanakirjat mainitsevat samassa yhteydessä myös adjektiivien määrittävän *sellainen*-sanaa, mutta tätäkin pidetään epätoivottavana: esimerkiksi *karhu, vieläpä iso sellainen* on nykykielenhuoltajienkin mukaan parempi ilman *sellaista* (*Kielitoimiston sanakirja* s.v. *sellainen*).

Iso suomen kielioppi (2005) suhtautuu ilmiöön preskriptiivisiä kuvauksia neutraalimmin ja esittää lauseet (2–4) esimerkkeinä adjektiivin *sellainen* kyvystä korvata tekstissä aiemmin mainittua substantiivina yhdyssanan edusosana (§ 437) tai tarkemmin sanottuna demonstratiivipronominikantaisen proadjektiivin substantiivisesta käytöstä yhdyssanan jälkiosana (§ 629):²

- 2 -- *kaiuttimet*, ainakin *pääsellaiset*, sijoitetaan kankaan taakse. (ISK § 437)
- 3 Tilanteesta riippuen *pallo on jalka-, tennis- tai golf-sellinen*. (ISK § 629)
- 4 Liisa Nevalaisen ja Toini Vuoriston käsikirjoittama *sarja* oli ensimmäinen suomalainen *perhesellinen*. (ISK § 629)

Tämän tarkempaa analyysia ISK tai muut fennistit eivät kuitenkaan esitä, mutta ruotsin *dito-* ja *sådan-*muodosteiden tutkimushistoria näyttää vieläkin suppeammalta. Esimerkiksi *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB), *Svensk ordbok* (SO) ja *Svenska Akademiens grammatik* (SAG) eivät nähtävästi tunne esimerkin (1a) muodon *tunnelbanasådana* edustamia *sådan-*yhdyssedemonstratiiveja. Penttilän (1957: 514) ja suomalaisten leksikografien tapaan on kyllä kiinnitetty huomiota määritteettömiin ja adjektiivien määrittämiin, substantiivin korvikkeina

---

² Tässä artikkelissa käyttämäni nimitys *yhdyssedemonstratiivi* voi kuulostaa hieman ontuvalta ja keinotekoiselta, mutta toivoakseni silti suhteellisen toimivalta termiltä puhuttaessa yhtäältä suomen ”demonstratiivipronominikantaisten proadjektiivien substantiivisesta käytöstä yhdyssanan jälkiosana” sekä toisaalta niitä muistuttavista ruotsin muodosteista. Kiinnostavaa kyllä, suomen yhdyssedemonstratiiveja muodostavat *sellainen, semmoinen* jne. ovat itsekkin alkuperältään yhä jokseenkin läpinäkyviä yhdyssanoja.

käytettäviin *sådan*-muotoihin. SAG:n (2: 448) mukaan ”[n]ominalfrasen med *sådan* anger då samma typ som korrelatet (intensionell anafor) snarare än samma referent”:

- 5 När hustrun började på *en självbiografi*, ville han också skriva *en sådan*. (SAG 2: 448)
- 6 Men Kanada är ju inte enbart OS och ettan gör *en stor satsning* för att berätta mera om landet. Det är för övrigt *en samnordisk sådan*. (SAG 2: 448)

Myös *dito*-yhdydemonstratiivien kuvaus vaikuttaa rajoittuvan vain yhteen ainoaan esimerkkiin, jota vuonna 1925 ilmestynyt SAOB:n 7. osa kuvaa vanhentuneeksi. Laajan sana-artikkelin neljännessä pykälässä ja sen alahuomautuksessa todetaan seuraavaa:

– – i friare anv., såväl i skriftspr. som (ofta halft skämts.) i ledigare spr., ersättande ett i det föregående sammanhanget stående ord (l. ssgsled) (mera sällan dock ett v.) l. uttr.: af samma slag l. sort; sådan, dylik; detsamma. – – *Under första veckan i Stockholm lät hon skriva in sig i .. en dansklubb och en tennis dito*. BLOMBERG *Övergångstider* 78 (1915).

– – Skämts. o. starkt hvard. kan *dito* ha en mer l. mindre själfständig, ehuru halft obestämd substantivisk bet. sådan som den under *b, c* nämnda; ordet kan då öfversättas ung. med: ”figur”, prisse, kurre, gynnare, gök, ”prick”; t. ex. *Du är mig allt en fin dito*; likaså ss. senare ssgsled: *Han är visst en så'n där konstnärsdito, en målardito* o. d. Liknande anv. i fråga om sak: (*Han*) *gaf fan i kontoret och startade en agenturdito*. ENGSTRÖM *Äfventyr* 21 (1908).

Tässä yhteydessä oleellisinta on oikeastaan vain jo yllä nähty esimerkki (7):

- 7 Under första veckan i Stockholm lät hon skriva in sig i .. en dansklubb och *en tennis dito*. (SAOB s.v. *dito*)

Sana *dito* sinänsä toimii osin samaan tapaan kuin adjektiiveja määritteikseen saava *sådan* tai suomen *sellainen*. SO (s.v. *dito*) kuvaa sen nykykäyttöä sanoin ”(något) som är samma eller likadant som det nyss nämnda; anv. för att undvika upprepning av subst. el. adj.” antaen esimerkit *polisen undersökte hotellet – ett lantligt dito ja en brun skinmössa och dito muff* (ks. myös SAG 2: 438). Italian menneen ajan partisiippiin *ditto (detto)* ’sanottu’ palautuvaa *dito*-sanaa SAOB luonnehtii

sanaluokaltaan määrittelemättömäksi, kun taas uudempi SO pitää sitä adjektiivina. *Sådan* puolestaan on SAOB:n mukaan joskus substantiivisesti käytetty pronominaalinen adjektiivi, SO:n ja SAG:n mukaan pronomini.

Vaikka SAOB:n vuosisadan takaisessa esimerkissä (7) *tennis dito* kirjoitetaan erikseen, nykykielessä on säännönmukaisempaa tavata yhteen kirjoitettuja *tennisdito-* tai yhdysmerkittäviä *tennis-dito-*tyyppisiä muodosteita samaan tapaan kuin suomessa yleensä kirjoitetaan *tennissellinen*, joskin yleisiä kirjoitusasuja ovat myös *tennis-sellinen* ja *tennis sellainen*. Yhtä kaikki, substantiivipohjaisia *dito-* ja *sådan-* tai suomen vastaavia *sellainen*-muodosteita ei näy erityisemmin kuvatus yllä mainittujen kaikenkattavien suurkielioppien ja suursanakirjojen ulkopuolella, ja tästä syystä myös niiden kirjoitusasu näyttää jääneen virallisen kielenhuollon ulkopuolelle.

Entuudestaan vähälle huomiolle jääneiden kielenilmiöiden kuvaamisessa on usein hyödyksi ottaa mallia muista, laajemmin ja paremmin kuvattujen kielten tutkimuserinteistä. Tämän artikkelin aiheen osalta on kuitenkin todettava, että suoranaisia malleja on vaikea löytää. Ruotsi ja suomi ovat jo muuten sangen kattavasti kuvattuja kieliä, mutta ulkopuolelta saatavaa apua vähentää sekin, että tässä tarkasteltaville muodosteille on yllättävän vaikea löytää selviä vertailukohtia muista kielistä – edes lähimmistä naapuri- ja sisarkielistä. Apua voisi kuitenkin odottaa esimerkiksi anglistiikasta, sillä melko samaan tapaan käytetään englannin sanaa *one* (8):

- 8 A player uses a racket (similar to *a tennis one*) and a ball (also like *a tennis one*). (Topend sports)

Yllättävää kyllä, vaikka *one* on yksi tutkituimpia englannin sanoja, juuri tällaiset lauseet huomioivaa tutkimusta on vaikea löytää. Paljon enemmän huomiota on saanut nimityksen *prop-word* alla käsitelty ilmaustyyppi *a good one*, joka toki vastaa pikemminkin adjektiivipohjaisia ilmauksia *en bra sådan* ja *hyvä sellainen*.

Tässä artikkelissa tarkastelen suomen ja ruotsin yhdysdemonstratiiveja aineistonani FIN-CLARIN-konsortion Kielipankki sekä vastaava Göteborgin yliopiston Språkbanken Text korpuksineen ja Korp-korpustyökaluineen. Vaikka tarkastelemani ilmiöt sinänsä ovat yleisimmillään monenkirjavia ja usein vapaamuotoisia tekstilajeja edustavissa verkkokeskusteluaineistoissa (esimerkiksi suomalainen Suomi24 ja ruotsalainen Flashback Forum), osoitukseksi niiden

vakiintuneisuudesta enimmät esimerkkini tulevat yleiskielisiksi tarkoitetuista uutisteksteistä.

3 Suomen *-sellainen*

Seuraavassa laajennan suomen yhdysdemonstratiiveista esitettyä kuvaa ISK:n verraten yksinkertaisia esimerkkejä (2–4) sekä sanakirjojen vielä lyhyempiä mainintoja moninaisemmaksi. Seuraavat esimerkit edustavat Ylen suomenkielisiä uutistekstejä, joita on kiistatta pidettävä useimpien suomenkielisten yhteisenä yleiskielenä:

- 9 Lisäksi Dani Niskanen (kok.) nousee *valtuutetuksi* ja Tapio Klemetti *varasellaiseksi*. (Kielipankki: Yle)
- 10 Meidän kantamme on se, että ehdottomasti *talvirenkaat, ja vielä nastasellaiset*, alle turvallisuussyistä. (Kielipankki: Yle)
- 11 Lukon muutokset eivät kuitenkaan pitäneet avauserää pidempään, kun erätauolle lähdettiin Kärppien Toni Kähkösen tekemän *avausosuman* turvin. Kaiken lisäksi se oli *alivoimasellinen*. (Kielipankki: Yle)

Tällaisista lauseista voidaan tehdä moniakkin havaintoja, joita vahvistavat myös jäljempänä esitettävät esimerkit. Miksi tällaisia rakenteita ylipäätään on olemassa? Miksi esimerkiksi lauseen (9) rinnastusta *valtuutetuksi ja – – varasellaiseksi* ei ole ilmaistu normaalimmin ja neutraalimmin sanoin *valtuutetuksi ja – – varavaltuutetuksi*? Tähän on vaikea vastata, sillä kaikei lähes aina kieli tarjoaa vaihtoehtoja ilmaista asia kuin asia ilman kielenhuollon torjumia ilmaisukeinoja. Tässä mainitussa tapauksessa *valtuutetuksi ja – – varasellaiseksi* voitaneenkin tulkita eräänlaiseksi poikkeamaksi, mutta aina kyse ei ole pelkästä neutraalista rinnastuksesta. Esimerkiksi lauseessa *talvirenkaiden ja nastasellaisten* (10) suhde ei ole varsinainen rinnastussuhde, vaan kyse on täsmennyksestä, jota korostavat sanat *ja vielä: talvirenkaat, ja vielä nastasellaiset* eli vieläpä *nastatalvirenkaat*. Samantyyppisiä ovat seuraavat esimerkit:

- 12 *Hikeäkin* virtasi enemmän, *ja vielä tuskansellaista*. (Kielipankki: KLK)
- 13 Omaa rooliaan Jellyssä Laura ei halua mitenkään korostaa, vaikka yhtyeen *solisti* onkin *ja vielä nais-sellinen*. (Kielipankki: SKTP)

- 14 GunShowssa ammuttiin myös *tykillä, ainakin pienois-sellaista*. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)
- 15 Ammattikorkeakoulun *opiskelijat, etenkin aikuis-sellaiset* kokevat yhteistyön pikemminkin vievän voimaa kuin antavan sitä. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)
- 16 *Tykistöä, edes ilmatorjunta-sellaista* ei ole. (Kielipankki: KLK)
- 17 Muistan kun muutama vuosi sitten hyllytettiin *mainos (alkoholi-sellinen)* sen takia, että mainoksessa olleen naisen hame alkoi purkaantua. (Kielipankki: KLK)

Esimerkissä (12) kuvaillaan ”hikeä, ja vielä tuskansellaista”, lauseessa (13) puolestaan ”solistia, ja vielä nais-sellaista”. Edelleen korostetaan puhuttavan ”tykistä, ainakin pienois-sellaista”, ”opiskelijoista, etenkin aikuis-sellaisista” jne. Toisinaan lisätieto annetaan sulkeissa, kuten *mainos (alkoholi-sellinen)* esimerkissä (17).

Lähes kaikissa yllä nähdyissä esimerkkilauseissa yhdysdemonstratiivi esiintyy yhdistämättömän substantiivin täsmenteenä, mutta tavallista on sekin, että yhdysdemonstratiivin määriteosa toimii korostettuna vaihtoehtona sitä edeltävän yhdyssubstantiivin määritteenä toimivalle substantiiville:

- 18 Se Suuri Idea Moto Radereissahan on se, että pelaaja voi ajaa sekä *katupyörillä* että *krossisellaisilla*. (Kielipankki: KLK)
- 19 Emme ole mikään *enkeli-kuoro*, vaan *huumorisellinen*. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)

Näissäkin esimerkeissä havaitaan yhdysdemonstratiivien korostavan täsmentävä funktio: on katupyöriä mutta myös krossipyöriä sekä enkelikuoroja mutta myös huumorikuoroja. Samanlaisia tehtäviä nähtiin jo edellä ruotsinkielisissä esimerkeissä *järnvägsstationer, pendeltågsditen, tunnelbanasådana och liknande ställen* (1a) ja *en dansklubb och en tennis dito* (7).

Toisaalta toisinaan on epäselvää ja ehkä epäoleellistakin, onko yhdysdemonstratiivin määriteosa tulkittava edeltävän yhdyssanan määriteosan korvikkeeksi vai koko yhdyssubstantiivin täsmenteeksi. Yllä nähtiin esimerkki *talvirenkaat, ja vielä nastasellaiset* (10), jossa ikään kuin täsmennetään, että puhe on nastatalvirenkaista. Todellisuudessa *nastatalvirengas* on varsin harvoin käytetty sana, jonka sijaan yleisempää on puhua *nastarenkaista*, vaikka sellaisia voidaan käyttää muulloinkin kuin talvella. Samoin esimerkissä (11) täsmennetään, että

jääkiekko-ottelun avausosuma oli *alivoimasellinen* – siis ikään kuin *alivoima-avausosuma*. Nämä esimerkit kuvaavat osuvasti yhdysdemonstratiivien tietynasteista funktionaalisuutta. Vaikka *valtuutettujen ja varasellaisten* (9) sijaan voi olla elegantimpaa puhua *valtuutetuista ja varavaltuutetuista*, tämä ilmaisukeino näyttää sopivan hyvin *nastatalvirenkaan*, *alivoima-avausosuman* ja joskus suorastaan ylipitkien yhdyssanojen välttelyyn:

- 20 Eksoottisista *lentokonevaihtoehdoista*, *pommi-sellaisia* vältellen, päädyttiin yhteen egyptiläiseen. (Kielipankki: KLK)
- 21 Luupin toimistossa pidettiin myös *pullontyhjennysnopeuskilpailut*, *joukkuesellaiset*. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)

Esimerkin (20) *pommi-sellaiset* korvaavat *pommilentokonevaihtoehdot* (eli *pommikonevaihtoehdot*), ja myös esimerkissä (21) puolestaan rajoitetaan kielellä kikkailu neliosaiseen yhdyssanaan, mutta sanotuksi silti saadaan, että puheena ovat tarkalleen ottaen *joukkuepullontyhjennysnopeuskilpailut*.

Esimerkin (20) *pommi-sellaiset* näyttäisivät puolestaan korvaavan *pommilentokonevaihtoehdot*, mutta toisaalta voidaan ajatella, että puhe ei ole *vaihtoehtojen* vaan *pommilentokoneiden* (eli *pommikoneiden*) välttelemisestä. Tällöin yhdysdemonstratiivin *sellainen* toimisikin edellä käytetyn yhdyssanan määriteosan – ei sen edus- eli perusosan (ISK § 437) – korvaajana. Yksiselitteisemmin tästä on kyse esimerkissä (22):

- 22 Gordon uskoo, että Danin hitaanpuoleinen kehitys johtuu *rintaruokinnan* puutteesta, joten hän hankkii ”*tekosellaiset*”, mutta esittelee niitä toimistossa väärällä hetkellä. (Kielipankki: KLK)

Vaikka valtaosa tutkimusaineistoni yhdysdemonstratiiveista saa oikean tulkintansa jo yksittäisessä lauseessa, eräänlaisina demonstratiivisina muodosteina ne voivat viitata anaforisesti korrelaatteihin, jotka esiintyvät vain edeltävissä lauseissa. Muiden pro-sanojen tapaan myös yhdysdemonstratiivien referentit jäävät ilman edeltävää kontekstia enemmän tai vähemmän arvailun varaan:

- 11 Kaiken lisäksi se oli *alivoimasellinen*. (Kielipankki: Yle)
- 23 Jos vaikka haluaa *katalysaattorisellaisen*. (Kielipankki: KLK)
- 24 *Neuvonta-sellinen* auttaa kysyttäessä. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)
- 25 *Koti-sellinen* vie viimeisetkin vapaillat. (Kielipankki: 1990- ja 2000-luku)

26 *Lähisellisessä* on edessä muun muassa MM-kisat, joten kiireisenä jatkuu tuoreen voittajan arki. (Kielipankki: Yle)

Vaikka tämän artikkelin ulkopuolelle jää *sellaisen* ja vastaavien sanojen substantiivinen käyttö adjektiivien pääsanana (esimerkiksi edellä mainitut *iso sellainen*, *hyvä sellainen*), yhdysdemonstratiiveista puhuttaessa merkille pantavia ovat myös tapaukset, joissa määriteosina esiintyy semanttisesti lähinnä adjektiivisia sanavartaloita, jotka eivät yleensä esiinny itsenäisinä sanoina vaan vain yhdyssanojen määriteosina. Jo yllä nähdyn muodosteen *lähisellisessä* (26) lisäksi voi mainita seuraavat esimerkit:

27 Toimi on lähinnä *varosellinen*. (Kielipankki: SKTP)

28 Pelin sankari ja vielä *super-sellinen* oli Esa Tikkanen. (Kielipankki: KLK)

29 Ruotsinkin putoaminen jääkiekon MM-kisoista jo puolivälierässä on yllätys, muttei tällä kertaa kovin *jymysellinen*. (Kielipankki: KLK)

30 Kun istuudun olohuoneessa olevaan Erosen tekemään kiikkutuoliin, emännän *lempisellisestä*, isäntä kertoo tuolin olevan nyökkö. (Kielipankki: SKTP)

31 Varkauden viisi vuotta sitten pidettyjä messuja luonnehdittiin *viimeisiksi kerskasellaisiksi*. (Kielipankki: SKTP)

Samasta yhdysdemonstratiivien yhdyssanamaisuudesta kertovat myös edellä nähdyt muodosteet *nais-sellinen* (13), *pienois-sellisellä* (14) ja *aikuis-sellaiset* (15). Tutkimusaineistoni lauseet kertovat myös mm. *muinaissellisestä* (islannista) ja *pakkas-sellisestä* (ilmasta). Määritteinä eivät siis ole nominatiivit *nainen*, *pienoinen*, *aikuinen*, *muinainen* ja *pakkanen*.

Yhdysdemonstratiiveiksi kutsumani muodosteet ovat demonstratiivisesta perusolemuksestaan huolimatta sikäli poikkeuksellisia, että niillä on myös omia määritteitä niin kuin substantiiveilla ikään. Yllä esimerkeissä (30–31) puhutaan *emännän lempisellisestä* (kiikkutuolista) ja *viimeisistä kerskasellisista* (messuista). Genetiivimääritteitä yleisempiä ovat monet erilaiset adjektiivimääritteet:

32 Eikä puuron tarvitse olla aina *harmaata kaurasellaista*. (Kielipankki: SKTP)

33 Parviaisen flunssa on osoittautunut *tyypilliseksi kesäsellaiseksi* – eli sitkeäksi. (Kielipankki: SKTP)

- 34 Mutta tunteen lisäksi kapeissa kaukaloissa ja niiden ulkopuolella pelataan myös järjellä ja nimenomaan *kylmällä taloussellisella*. (Kielipankki: SKTP)

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että tässä tarkastelluilla yhdysdemonstratiiveilla on oikeastaan kaikki tavallisten yhdyssubstantiivien ominaisuudet lukuun ottamatta sitä, että niiden tarkka referentti on ymmärrettävissä periaatteessa vain silloin, kun sen korrelaatti on nähtävissä edeltävästä kontekstista. Esimerkissä (35) anaforisesti edelliseen virkkeeseen viittaavalla yhdysdemonstratiivilla *tekosellaiset* on paitsi epäitsenäinen määriteosa sekä genetiivi- ja adjektiivimääritteet ja edelleen substantiivisia määrittävä relatiivilausemäärite, myös oma (eksoforinen) demonstratiivinen määrite *ne*:

- 35 Meillä tasavallan päämiehen hampaat ovat jääneet aina sivuseikoiksi, ilman vähäistäkään huomiota. Poikkeuksen tekevät vain *ne yhden presidentin väljät ja louskuvat tekosellaiset*, joita vieläkin joskus kunnioituksella muistellaan. (Kielipankki: KLK)

Sellinen-aineksesta muodostettujen yhdysdemonstratiivien rinnalla esiintyy etenkin tyylijaliltaan epävirallisemmissä teksteissä myös *semmoinen*-aineksisia muodosteita. ISK (§ 437) mainitsee samaan tapaan käytettävän adjektiivisia *vastaava* (esimerkiksi *mieshormonien korvaaminen naisvastaavilla*), mutta toisinaan yhdysdemonstratiivien rakennusaineina toimivat myös *tällainen* (36) ja *tuollainen* (37):

- 36 Rekrytoijaksi sopivin tyyppi on kylmä ja tunteeton. Tämä ei saa olla myötäeläjä ja eläytyjä. Tämän tehtävänä on vain valita (itselleen mieluisimmat) tyypit taloon duuniin. *Tuntemani naiställainen* on kylmä ja tunteeton. (Kielipankki: Suomi24)
- 37 -- maksaisin riemusta kiljuen 9,9 euroa 384 liittymästä jos se on vakaasti tuo ja vasteaika on lyhyt. Itse asiassa maksan *hyvin toimivasta lankatuollaisesta* täällä korvessa nyt tuon tuplasti enkä yhtään valita. (Kielipankki: Suomi24)

Suomen *sellainen*-yhdysdemonstratiivien esittelyn jälkeen siirrytään ruotsin *dito-* ja *sådan*-sellaisten tarkasteluun.

4 Ruotsin *-dito* ja *-sådan*

4.1 *-dito*

Ruotsissa on kaksi erilaista mutta nähtävästi suhteellisen synonyymista tapaa luoda edellä nähtyjien suomen yhdysdemonstratiivien kaltaisia muodosteita. Niistä ainoa mutta vain minimaalisesti kauan sitten tutkijoiden huomion saanut elementti näyttää olevan *ditto*, jonka nykykielen sanakirja kuvaa jo edellä mainituin esimerkein *polisens undersökte hotellet – ett lantligt ditto* ja *en brun skinnmössa och ditto muff* (SO s.v. *ditto*). Lisäksi sanakirja mainitsee dialogin *Gott nytt år! – Ditto!* jossa sana merkitsee suunnilleen 'sitä samaa'. Niin kuin jo esimerkkien (1a) ja (7) yhteydessä nähtiin, yhdysdemonstratiivit *pendeltågsditt* 'paikallisjunasellaiset' ja *en tennis ditto* 'tennissellinen' ovat helposti suomennettavissa sanasanaisin vastinein, joita Penttilä (1957: 514) luonnehtikin vahvasti vieraanvoittoisiksi. Myös seuraavien esimerkkien yhdysdemonstratiivit ovat suomennettavissa aivan samaan tapaan:

- 38 Vid Melodikrysset har de tappra deltagarna redan bytt om från simdräkt till cykelditto, kastat sig upp på cykeln och – (Språkbanken: SVT)
- 39 Som galleristen säger – sommarutställningarna skall 'hålla' i ett par månader där vinterditto i allmänhet går på ett par tre veckor. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 40 Potentiell barnfavorit snarare än en juryditto. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 41 Centern fick bl.a. – befogat – höra att man inte kan lagstifta om ”rätten till lycka” och att någon sådan ”reform” – syftningen på centerns arbetsditto var klar – ännu inte uppfunnits som skulle lösa problem ”genom att trampa ned andra och glömma vårt arv”. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 42 Hellre europeisk sportlig ishockey än kanadensisk våldsditto. (Språkbanken: Finlandssvenska)

Rakenteiden lauseoppi on samanlaista kuin suomalaisten vastineittensa. Varsinaisten substantiivien sijaan ja silti aivan substantiivien tavoin voidaan puhua *pyöräilyellisistä, talvisellisistä, tuomaristosellisista, työellisistä ja väkivaltaisellisista*. Esimerkiksi lauseen (41) *centerns arbetsditto* 'keskustan työsellainen (reformi)' sisältää samantyyppisen genetiivimääritteen kuin edellä

nähty esimerkki (30). Lauseessa (42) nähdään adjektiivimäärite (*kanadensisk*), mutta laajempia, sadoista *dito*-muodosteista koostuvia aineistoja tarkastellessa huomiota kiinnittää se, että *dito*-muodosteen määriteosa, kuten *våld(s)* muodosteessa *våldsdito*, toimii suomen rakenteita useammin sitä edeltävän substantiivilausekkeen adjektiivimääritteen korvaajana:

- 43 Har du *inget eget hjärta* så kanske det duger med *ett gelédito*. (Språkbanken: SVT)
- 44 Som *alldeles vanliga passagerare* stiger paret inte på det orangevärgade tåget utan gör det som *hedersdito* med anledning att det nya metroavsnittet tas i bruk den 31 augusti. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 45 Slutresultatet blir alltså så gott som det samma oberoende av om man har *en*, som i Finland, *extremt bred regering*, eller, som i Danmark, *en minoritetsdito*. (Språkbanken: Finlandssvenska)

Nämäkin lauseet on mutkatonta suomentaa suomen *hyytelösellaisilla*, *kunniasellaisilla* ja *vähemmistösellaisilla*.

Ruotsin kielen ominaislaadusta johtuen myös *dito*-aines taipuu luonnollisesti aivan toisin kuin yli kymmenessä sijassa taipuva *-sellainen*. Vaikka *dito* muuten on sanakirjojen mukaan lähinnä taipumaton ja sanaluokaltaan epäselväkö kielennainen, ainakin yhdysdemonstratiiveissa se käyttäytyy usein selvästi substantiivisesti saaden mm. artikkeleita. Muodosteen suvun määrää kuitenkin yleensä sen korrelaatti: *en jurydito* (*-favorit*) (40), *ett gelédito* (*-hjärta*) (43), *en minoritetsdito* (*-regering*) (45). Samoin tavataan määräisiä muotoja, ja tällöinkin muodon (*-ditot* tai *-diten*) näyttää määrävän korrelaattina toimiva todellinen substantiivi:

- 46 *Smakintrycket* förlorar stort mot *synditot*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 47 Hade tänkt låta *grönsakslandet* förutom *potatisditot* vila ett år. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 48 På 25 år har inte bara *tävlingsskidan* utan också *terrängditen* förändrats radikalt. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 49 Deras *vardagsupplaga* ökade med 6000 och *söndagsditen* med 9400. (Språkbanken: Tidningstexter)

- 50 Ty Myrdal och hans hustru, fotografen och konstnärinnan Gun Kessle, har till vårt nationalbibliotek donerat sin unika samling av i huvudsak franska men också italienska affischer från första och andra världskriget, *Vichyregimen* och *den italienska fascistditen*. (Språkbanken: Tidningstexter)

Toisaalta *-diten* toimii myös monikon muotona (vrt. neutri *ett dito*), kuten jo esimerkin (1a) luettelossa *järnvägsstationer, pendeltågsditen, tunnelbanasådana och liknande ställen*, ja seuraavissa esimerkeissä:

- 51 Sedan lång tid tillbaka är *gjutjärnsrören* ersatta av *plastditen*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 52 I Europa går skiljelinjen knappast mellan *vänsterregeringar* och *högerditen*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 53 Från *lättflytande, örtekryddade vinägersåser* till *feta, vitlöksdoftande majonnäsditon*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 54 *Ett album* som egentligen är *två miniditen* med Zach Condons två radikalt olika alias: indiefolk med Beirut och elektronisk popmelankoli med mindre kända Realpeople. (Språkbanken: Tidningstexter)

Huomattakoon, että SAG (2: 85) toteaa eksplisiittisesti, että *dito* on taipumaton ainakin saadessaan adjektiivimääritteitä (esimerkiksi *Två gröna dito, tack*). Yhdysnämäisiä muodosteita kielioppi ei kuitenkaan mainitse.

Suomen näkökulmasta poikkeuksellisempi on esimerkki (55):

- 55 *Luleås målvakt* Anders Nilsson och *forwardsditen* Simon Hjalmarsson kallas in i Tre Kronor till mötena med Slovakien 13-15/4. (Språkbanken: SVT)

Esimerkin (55) *forwardsditen* ei suinkaan ole merkitykseltään ”Luleås forwardsvakt” eli ”Luulajan hyökkääjävahti” vaan ’Luleås forward’ eli ’Luulajan hyökkääjä’. Tässä *diten*-aineksen korrelaatti on *Luleås* – suomen *hyökkääjäsellainen* ei kuitenkaan kai voisi tällaisessa kontekstissa merkitä puheena olevaa Luulajan hyökkääjää, ”hyökkääjäluulajalaista”.

Suomenkielisten esimerkkien (11) ja (23–26) yhteydessä nähtiin, kuinka *-sellainen* voi viitata referentteihin, joita ei voi kyseisten lauseiden puitteissa identifioida. Esimerkki (56) havainnollistaa, että samoin on ruotsissa:

- 56 Under hela min skoltid önskade jag mest av allt *en egen cykel*. Men på grund av kriget och penningbrist var det något som fick vänta. En vacker dag gick även denna min önskan trots allt i uppfyllelse. Året kunde ha varit 1944, och det var *en damcykel*. Att ringarna bestod av grova rep i stället för gummiringar spelade ingen roll. Åtminstone inte förrän jag första gången åkte med den till skolan. Till min stora besvikelse blev det inte som jag hade hoppats. Det gick varken lättare eller fortare, i varenda liten grop eller sten, sa det pang. Först senare, sista året i skolan, fick jag sedan till slut *en urgammal och skraltig herrdito med gummiringar*. (Språkbanken: Finlandssvenska)

Vaikka *herrdito*-muodosteen määriteosa sekä sen molemmin puolin esiintyvät määritteet ja viimein koko lause sen ympärillä vaikuttavatkin jo yksittäisenä lauseena tarkasteltuna viittaavaan lähinnä polkupyörään, demonstratiivisen *dito*-aineksen varsinaista korrelaattia on etsittävä tekstistä monta lausetta edempää.

4.2 -*sådan*

Seuraavaksi tarkastelen muodosteita, joissa pohjana on lähinnä adjektiiviksi katsottava *sådan* ja sen neutrimuoto *sådant* sekä monikkomuoto *sådana*. Jo esimerkissä (1a) nähtiin *tunnelbanasådana*, ja vastaavia nähdään esimerkeissä (57–60):

- 57 Även om åren runt eller efter 60 i många fall visat sig vara en sångerskas bästa år så har Monica Zetterlund beslutat att *höstens turné* blir *en något av avskedssådan*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 58 Däremot har inga myndigheter ännu krävt att vi anger oss såsom tillhörande *någon etnisk grupp*, vare sig *majoritets- eller minoritets-sådan*. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 59 Måste man ta fram papper och penna och skriva ner det man vill säga i *bläck*, om än *kulspetsådant*, blir orden långsammare präntade och därmed nästan alltid mer eftertänkta. (Språkbanken: Tidningstexter)
- 60 Då finns det andra sätt där tekniken [= robotar] kan användas till *vardagliga sysslor*. Kanske inte *hushålls-sådana*, men väl för hobbyverksamheten. (Språkbanken: Tidningstexter)

Selvin materiaallinen ero *dito*-muodosteisiin on se, että näiden kielioppi noudattaa selvästi adjektiivien morfologiaa ja syntaksiakin muodon suvun ja luvun kongruoidessa korrelaattisubstantiivien kanssa. Erityisen huomattavaa on kuitenkin se, että *sådan*-aineksisten yhdysdemonstratiivien frekvenssi on erittäin pieni. Etenkin riikinruotsalaisissa uutisten kaltaisissa asiateksteissä se on niin harvinainen, että itse asiassa lauseet (57–60) – niin tavallisilta ja luonnollisilta kuin ne edellä tarkasteltujen *sellainen*- ja *dito*-rakenteiden valossa ainakin suomenkielisestä lukijasta voivat tuntua – esittävät kaikki neljä *sådan*-yhdysdemonstratiivia, jotka olen yli 800 miljoonaa sanaa sisältävistä sanoma- ja aikakauslehti- sekä SVT:n verkkouutiskorpuksista löytänyt. Toisin sanoen näitä esiintyy vain kerran 200 miljoonassa sanassa.

Aivan näin harvinaisesta ilmaisu-tyypistä ei kuitenkaan ole kokonaisuudessaan kyse. Esimerkiksi miljardeja sanoja sisältävistä verkkokeskustelukorpuksista *sådan*-yhdysdemonstratiiveja löytyisi ainakin satoja etenkin, jos tutkija jaksaisi seuloa myös kyseeseen tulevat erikseen kirjoitetut rakenteet (esimerkiksi *ickesådan*, *icke-sådan* ja *icke sådan* merkityksessä 'ei-sellinen'). Kiinnostavin on kuitenkin havainto, että siinä missä ruotsalainen media käyttää tällaisia rakenteita kerran 200 miljoonassa sanassa, suomenruotsalaisista uutisista niitä löytää huomattavasti helpommin. Löytämäni yhdeksän tapausta 78 miljoonan sanan uutisaineistoista ei tosin ole paljon, mutta frekvenssi Suomessa on kuitenkin yli 20 kertaa suurempi kuin Ruotsissa. Yhteys suomen kielen vastaaviin – ja suunnilleen yhtä yleisiin tai yhtä harvinaisiin – muodosteisiin tuntuu ilmeiseltä. Huomattakoon myös, että vastaavaa eroa riikinruotsalaisten ja suomenruotsalaisten *dito*-yhdysdemonstratiivien välillä ei ole havaittavissa; ne ovat itse asiassa niin laadullisesti kuin määrällisestikin melko samanlaisia molemmissa maissa. Seuraavassa esitän puolet tapaamistani suomenruotsalaisten uutistekstien *sådan*-yhdysdemonstratiiveista:

- 61 Filmkvällen kommer denna gång inte att ha ett särskilt tema, nu kan ni själva inverka på vilka filmer det blir vi ska titta på så ta gärna med *er en film (DVD-sådan)*, det kanske blir just den vi tittar på! (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 62 Vänner ska kännas nära och nära, annars är de inga *riktiga vänner* utan bara *wannabesådana*. (Språkbanken: Finlandssvenska)

- 63 Varför inte renovera de *utrymmana* till *lämpliga äldreomsorgssådana*.
(Språkbanken: Finlandssvenska)
- 64 Finlands toleranströskel när det gäller *diktaturer*, speciellt *vänster-sådana*,
har länge varit hög. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 65 Det nu aktuella *arrangemanget* blir av allt att döma *ett engångssådant*.
(Språkbanken: Finlandssvenska)

Ruotsin *sådan*-yhdysdemonstratiivit käyttäytyvät samaan tapaan ja samoissa tehtävissä kuin suomen *sellainen*-muodosteet. Esimerkiksi lauseessa (61) (*DVD-sådan*) antaa parenteettisen lisätiedon puheena olevien elokuvien tallennusmuodosta. Lauseessa (62) adjektiivimääritteellinen *riktiga vänner* esitetään vastakohtana substantiivimääritteiselle ja adjektiivien taiputusmorfologiaa monikossa noudattavalle yhdysdemonstratiiville *wannabesådana*. Rakenteellisesti samantyyppinen on esimerkin (63) täsmennys, jonka mukaan puheena olevat *de utrymmana* voisivat olla tulevaisuudessa *lämpliga äldreomsorgssådana*. Lauseessa (64) puolestaan puhutaan diktatuureista korostaen, että erityisesti ”vasemmistoisellaisista”. Suomesta poiketen tällaisetkin muodosteet – kuten *dito*-muodosteet esimerkeissä (40), (43) ja (45) – voivat saada korrelaattinsa määräämiä artikkeleita: *arrangemanget* – *ett engångssådant* (65).

5 Pohdintaa ja yhteenvetoa

Edellä olen esittänyt joukon esimerkkejä yhdysdemonstratiiveiksi kutsumistani rakenteista. Ruotsin *sådan*- ja *dito*-aineksisia muodosteita ei kielen tutkimushistoriassa vaikuta aiemmin oikeastaan lainkaan kuvatun. Fennistiikassa sitä vastoin on muutaman kerran kiinnitetty huomiota vastaaviin *sellainen*-muodosteisiin, mutta useimmiten vieraanvoittoisiksi, hylättäviksi tai vähintään epätoivottaviksi leimatun. Kyse on kuitenkin suuremmasta ilmiöstä kuin yksinkertaisesti siitä, että esimerkiksi *Kielitoimiston sanakirjan* (s.v. *sellainen*) ohjeen mukaisesti lauseke *vakiovaunut ja kilpasellaiset* olisi parempi ilmaista muodossa *vakio- ja kilpavaunut*. Tarkastelemillani muodosteilla ilmaistaan nähdäkseni usein dynaamisempaa yhdistämistä (*sekä katupyörillä että krossisellaisilla; från simdräkt till cykeldito*) tai erilaisten vaihtoehtojen tavallista painokkaampaa vastakkainasettelua (*talvirenkaat, ja vielä nastasellaiset; ei mikään*

enkelikuoro, vaan huumorisellinen; smakintrycket mot synditot; inga riktiga vänner utan bara wannabesådana). Joskus niillä voidaan vältellä koomisen pitkiä yhdyssanoja (*pullontyhjennysnopeuskilpailut, joukkuesellaiset*) tai välttää keskustelun aiheen jatkuvaa toistoa (*en egen cykel – en damcykel – först senare – en urgammal och skraltig herrdito med gummiringar*).

Toki myös lauseen (1a) kirjoittaja olisi voinut turvautua kuivakkaan luetteloon *järnvägs-, pendeltågs- och tunnelbanestationer*, mutta hän on elävöittänyt ilmaisuaan sanoin *järnvägsstationer, pendeltågsditen, tunnelbanasådana*. Tulevan tutkimuksen aiheeksi jää esimerkiksi *dito-* ja *sådan-*muodosteiden erojen ja yhtäläisyyksien tarkempi selvittäminen, mutta ensi silmäyksellä ne vaikuttavat sangen synonyymisiltä. Samalla voisi pohdiskella myös muodosteiden sanamaisuuden asteita ja morfologiaa yleisemminkin. Edellä mainitun luettelon kirjoittaja mainitsee *tunnelbanasådana*, kun taas ainakin odotuksenmukaisempi *dito-*muodoste olisi tietävästi *tunnelbanedito*, joskin havaintojeni mukaan jopa erilleen kirjoitettu *tunnelbana dito* (esimerkiksi *cirka 4 kr per pendeltågresenär mot 2 kr per tunnelbana dito*) on näiden normittamattomien muodosteiden yksi olomuoto.

Suomen *sellainen*-muodosteet eivät ole olleet kielenhuoltajien mielestä yksin hylättäviä tai välteltäviä, vaan Penttilän (1957: 514) mukaan rinnastuspari *kesäyliopistot – talvi-sellaiset* on ”vahvasti vieraanvoittoinen”. Onkin mielenkiintoista kysyä, mikä vieras kieli tähän on syypää. Penttilä ei mainitse esimerkiksi ruotsia, mutta se lienee ainoa kyseeseen tuleva vaihtoehto, sillä muista merkittävistä suomen kontaktikielistä en ole kyennyt tämääntyypisiä ilmaisukeinoja identifioimaan. Luvussa 4 riikinruotsia ja suomenruotsia vertailllessani viittasin lyhyesti myös kyseisten muodosteiden frekvensseihin, joihin tässä näitä ilmiöitä ensi kertaa esittelevässä artikkelissa ei ole mahdollista syventyä. Joka tapauksessa voi todeta, että suomen *sellainen*-muodosteet eivät ole sen enempää yleiskielisissä teksteissä kuin vapaamuotoisemmissa verkkokeskusteluissa selvästi yleisempiä tai harvinaisempia kuin ruotsalaiset vastineensa.

Ilman vanhempia tekstejä edustavien korpusten tarkastelua on vaikea sanoa, mistä tarkasteleman ilmiöt ovat saaneet alkunsa ja miten ne minnekin ovat levinneet. Suomen ja ruotsin nykykieltä synkronisesti tarkastellessa voi pikemminkin vain todeta, että kyseessä on harvinaisen samankaltainen, kahteen eri kielikuntaan kuuluvia naapurikieliä yhdistävä ilmiö. Fennistien

vähäinenkin ”vieraanvoittoisille” yhdysdemonstratiiveille osoittama huomio näyttää joka tapauksessa suuremmalta kuin ruotsin vastaavien ilmiöiden tutkimushistoria.

Lopuksi on paikallaan todeta, että esimerkiksi suomen lähisukukielestä virosta en ole tavannut mitään tällaisia ilmaisuja. Yllättävää kyllä, vastaavat ilmaisukeinot ovat harvinaisia ja marginaalisia myös ruotsin sisarkielissä, jotka muuten ovat huomattavasti lähempänä ruotsia kuin viro suomea. En osaa esittää tarkkaa tietoa siitä, onko näitä rakenteita kuvattu muidenkaan skandinaavisten kielten kuvauksissa, mutta kovin näkyvää huomiota aihe ei näytä saaneen. Siksi tässä yhteydessä esitän vielä kaksi esimerkkiparia – norjasta (66–67) ja tanskasta (68–69) – jotka todistavat, että aivan olemattomia vastaavat muodosteet eivät ole:

- 66 Hmm.. Vi får se, selv om jeg tviler litt. Enhver som leser forsidene på våre daglige ukeblader, nemlig enhver, har fått med seg at Rolv Wesenlund har lansert *et opprør*. (*Et eldre-sådan*). Gjennom den nyetablerte foreningen Seniorsaken vil Wesenlund, sammen med et knippe falne stjerner på den norske kjendishimmelen, ta til motmæle mot ungdomsdyrkinga i samfunnet og kjempe for at nordmenn over femti blir sett og hørt. (noTenTen17)
- 67 Den vil komme standard med permanent firehjulsdrift (4Matic) og automat (7 G-tronic Plus) firehjulsdrift (*deltids-sådan*), er ellers tilvalg på andre versjoner. (noTenTen17)
- 68 For enhver *yuppie* (eller bare *en wannabe-sådan*) var poloen et must, gerne med kraven slået op i nakken. (Elle)
- 69 *Sommersæsonen* er betydelig billigere end *vinterditto*. (Politiken)

Yllä olevien esimerkkien jälkeen on kiirehdittävä lisäämään, että alustavien havaintojeni mukaan etenkin *sådan*-muodosteet ovat norjassa ja tanskassa huomattavasti harvinaisempia kuin edes riikinruotsissa, jossa ne eivät ainakaan kirjoitetussa yleiskielessä ole likikään yhtä tavallisia kuin suomenruotsissa. (Tanskassa on kuitenkin verrattain yleistä käyttää esimerkin (69) kuvaamia *ditto*-muodosteita.) Vieraanvoittoisuudesta puhuttaessa olisi ensin konkreettisesti syytä selvittää, missä kielissä kyse on muukalaisuudesta, missä taas pikemminkin alkuperäisyydestä.

6 Lopuksi

Artikkelini lopuksi tiivistän havaintoni seuraaviin esimerkkeihin, jotka osoittavat vielä kerran, että ruotsin *dito*- ja *sådan*-aineksiset yhdysdemonstratiivit vaikuttavat varsin synonyymisiltä, ja siten molemmat vastaavat suomen *sellainen*- ja *semmoinen*-muodosteita:

- 62 Vänner ska kännas nära och kära, annars är de inga *riktiga vänner* utan bara *wannabesådana*. (Språkbanken: Finlandssvenska)
- 70 På tal om *däck* är det hög tid att byta till *vintersådana*. (saltatochkryddat)
- 71 Sir Elton John är mer *överklass* än *Sveriges tontiga wannabe-dito*. (Språkbanken: Sociala medier)
- 72 Grävde fram *sommarkläderna* och tänker stoppa undan *vinterditen*. (Bortom Smaljeansen)
- 73 No ei todellakaan tarvitse olla mikään *porvari* tai *wannabesellinen* hakeutuakseen kauppatieteisiin. (Kielipankki: Suomi24)
- 74 Ostin tällä viikolla *varrelliset lenkkarit, talvisellaiset*. (Kielipankki: Suomi24)
- 75 Kahdet *renkaat, ihan uudet talvisemmoiset*. (Kielipankki: Suomi24)

Tulevan tutkimuksen tehtäväksi jää selvittää, onko ruotsissakin kyse niinkin synonyymisistä elementeistä kuin suomen *-sellainen* ja *-semmoinen*. Joka tapauksessa olen pyrkinyt osoittamaan, että ruotsin ja suomen kieliopissa on yllättävän paljon yhteistä myös sellaisten ilmiöiden osalta, joita edes näiden laajasti kuvattujen kielten kuvaukset eivät toistaiseksi ole juurikaan huomioineet – jopa sellaisia, jollaisia ei liene esitelty muidenkaan kielten kuvauksissa.

Lähteet

Aineistolähteet

Bortom Smaljeansen. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla:

<<http://smaljeansen.blogspot.com/2012/05/tio-saker-jag-tanker-pa-just-nu-1.html>>.

Elle. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://www.elle.dk/mode/trends/modehistorie-bliv-klogere-paa-lacoste>>.

- Kielipankki: 1990- ja 2000-luku = Helsingin yliopisto, 2017: 1990- ja 2000-luvun suomalaisia aikakaus- ja sanomalehtiä -korpus, versio 2. Kielipankki. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2017091901>>.
- Kielipankki: KLK = Kansalliskirjasto, 2011: Kansalliskirjaston sanoma- ja aikakauslehtikokoelman suomenkielinen osakorpus, Kielipankki-versio. Kielipankki. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2016050302>>.
- Kielipankki: SKTP = CSC – Tieteen tietotekniikan keskus, 1998: Suomen kielen tekstikokoelman Helsinki-Korp-versio [tekstikorpus]. Kielipankki. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2016050207>>.
- Kielipankki: Suomi24 = Aller Media Oy, 2019: Suomi24 virkkeet -korpus 2001-2017, Korp-versio 1.1. Kielipankki. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2020021803>>.
- Kielipankki: Yle = Yleisradio, 2019: Ylen suomenkielinen uutisarkisto 2011-2018, sekoitettu, Korp. Kielipankki. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2019121004>>.
- noTenTen17 = Sketch Engine: Norwegian Web, 2017. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://www.sketchengine.eu/notenten-norwegian-corpus/>>.
- Politiken. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://politiken.dk/rejser/hoteller/art5648874/Hoteltjek-Idyllisk-overnatning-i-1.200-meters-højde>>.
- saltatochkryddat. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://saltatochkryddat.blogg.se/>>.
- Språkbanken: Finlandssvenska = Språkbanken Text: Finlandssvenska texter. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- Språkbanken: Sociala medier = Språkbanken Text: Sociala medier. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- Språkbanken: SVT = Språkbanken Text: SVT Nyheter 2004-2021. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- Språkbanken: Tidningstexter = Språkbanken Text: Tidningstexter. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://spraakbanken.gu.se/korp/>>.
- Topend Sports. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://www.topendsports.com/sport/new/ball-bros.htm>>.

Muut lähteet

- ISK = Hakulinen, Auli; Vilkuna, Maria; Korhonen, Riitta; Koivisto, Vesa; Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja, 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kielitoimiston sanakirja. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>>.
- Nykysuomen sanakirja. I–VI. Porvoo: WSOY, 1951–1961.

- Penttilä, Aarni, 1957: Suomen kielioppi. Porvoo: WSOY.
- Rueter, Jack, 2020: Morfologian kuvauksen kysymyksistä, esimerkkejä uralilaisista kielistä. Esitelmä Suomalais-Ugrilaisessa Seurassa 18.9.2020.
- SAG = Teleman, Ulf; Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, 1999: Svenska Akademiens grammatik. 1–4. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts.
- SAOB = Svenska Akademiens ordbok, 2022 [7. osa 1925]. Saatavilla: <<https://svenska.se>>.
- SO = Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien, 2022. [Viitattu 29.1.2022]. Saatavilla: <<https://svenska.se>>.
- Suomen kielen perussanakirja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 1990–1994.
- Tuomikoski, Risto, 1969: Asemoisilmaustemme luokittelusta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.